

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrto leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku Antonu Laknerju, v gosposke ulice h. štev. 158. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Občni zbor

nar. pol. društva „GORICE“

ki se je vršil 26. februarja, nam je živ dokaz, da slov. narod na Goriškem v svoji ogromni večini se zaveda svojega poklica in da odobruje ono politiko, koju vodijo načelniki društva „Gorice“, tako zvani „mračnjaki“. — Da se je zbora udeležilo 105 društvenikov in sicer veljavnih mož, ki uživajo splošno zaupanje v občinah, daja nam pogum; — da svobodnjaška stranka z veliko, ponovljeno silo sklicati zamore le kakih 30 privržencev, je dokaz, da slov. narod na Goriškem obsojuje njeno ustavoversko politiko. Da v društvo „Gorice“ zapajo Slovinci na Goriškem, spričuje zadnje zborovanje; da odbor društva zaupanje zasluži, kažejo tri peticije velevažne do slav. c. k. ministerstva, sprejete enoglasno, koje je pripravil.

„Mračnjaki“ tedaj so zborovali, — in solnce ni mrknilo! Naš deželni zbor je skoval postavo, da bi celo deželo stisnil v malo županij. Centralizem pa je moloh vsake svobode. Svobodnjaški Slovinci odobrujejo, da se svoboda krči, — mračnjaki pa, ki si niso zapisali svobodo ostentativno na svoji zastavi, so povzdignili svoj glas proti oni postavi v imenu svobode.

V imenu omike so zahtevali dekliško šolo in izobraževališče za slov. učiteljice v Gorici.

V imenu narodnosti tirjajo, da se za slov. goriško okolico ustanovi posebna okrajna sodnija.

Tedaj „mračnjaki“, ki ne trdijo, da so oni sami izključljivo v najem vzeli svo-

bodo, omiko in narodnost, ki niso ostentativno razvili „naprednjaško“ zastavo, delajo za svobodo, omiko in narodnost — za napredek.

In „lučnjaki-naprednjaci“? — Ko bi se jim posrečilo, potisnili bi svoj narod za tisuč let nazaj — v barbarstvo!

Potreba slov. dekliških šol v Gorici.

Peticija do slav. c. k. ministerstva.

Poročal *) v občnem zboru narodn. pol. društva „Gorica“ g. prof. Povše.

(Dalje.)

Od kot tolika zavest pri Nemcih? Nemkinja je odgojena odgojiteljica. Le pogledimo jo: naj si je še tako borna, ima vendar vse v najlepšem redu, vse je čisto in znažno, vsako delo o pravem času storjeno, z družino je prijazna in potrpežljiva, pa tudi ojstra z lastnimi otroci. Tako so drugi izobraženi narodi dospeli na to stopinjo po čenških. —

Da našim ženskam kot materam veliko pomanjkuje, je žalibog resnično, naj pa še omenim, da brihtna v ročnih delih znajdena deklica si bo znala tudi sama po širokem svetu pomagati; med tem ko nevedna, ki ne zna sama sebe činiti, gre lastni škodi nasproti. —

Iz razloženega je jasno, da, ako želimo ves narod povzdigniti, paziti nam je veliko več na odgojo deklic. To dosežemo po dobrih ženskih učiteljicah, ker te vedo, kaj je ženski potrebno in koristno, kako vsa-

*) V zadnjem listu „Glas-a“ je stalo vsled pomote govoril mesto poročal. Ur.

je nehal, ker smo se počasi vsi v tem zedinili, da smo popustili nekdanje oblike iga, imu, de itd. Zložni smo tedaj dovolj v slovenski pisavi. Zato sem se začudil, ko sem bral „naznanilo“ v znanstveni prilogi „Zori“, kateri „Vestnik“ pravijo, med drugimi tudi te le besede: Oznanilu te uredniške premembe pridružujem še tudi presrečno željo, naj nas vsaj na slovstvenem polju objame ljuba sloga, in naj vsak, kdor v istini ljubi svoj narod in njegov duševni napredek, velikodušno podpira to literarno podvzetje.“ Zakaj rušite pa ravno Vi to ljubo slogo, ki odstopate od sedanje splošne slovenske pisave, in v svoji „Zori“ in v svojem „Vestniku“ le svojo Štajarsčino pišete? Ko pišete ka, šče, nešče itd., gotovo ne pospešujete te ljube sloge, po kateri zdihujete; ali pa hočete, da se bodo vsi drugi slovenski listi, in vsi slovenski pisatelji Vaših, nam vsem drugim več ali manj znanih besed in besedice poprijeli, zato, da pridemo do te ljube sloge? Meni vsaj se tako zdi, ko berem kak sostavek Vaše „Zore“

diti v mlada srca čednosti, ki storé žensko pripravno za nje poklic. Pri mm. Uršulinaricah je sicer vže stara ženska šola, v to je hodilo več deklic se slov. Goriškega, ker je pa šola laška, je Slovincem prav malo koristila. — Dokler niso bile ljudske šole na narodni podlagi, bile so brezplodne; ravno taka je z odgojo ženstva: dokler se ne bodo ženske primerno na naravniši podlagi odgojevale, je vse naše delovanje le polovičarsko, ter ostati mora brez zelenega sadu. Iz vsega sledi: Nam je živo treba dekliških šol, a pred vsem slov. učiteljic, katerih do zdaj nimamo (sami 2 na Tominskem!!) Da jih vsaj v prihodnje vdo-bimo je edina pomoč slov. izobraževališče za učiteljice z slov. vadnico ured, kateri zavod nam je vis. ministerstvo vže pred 3 leti pripoznalo, a vkljub vsem predlogom naših šol. oblastnij je vse še vedno le na papirji. V mestu, v bližnji okolici in na Goriškem sploh je obilo deklic, ki bi se rade posvetile učiteljskemu stanu, ali, ker priložnosti ni, morajo one zaostati, z njimi vsa druga ženska mladina in poslednjič ves narod.

Gledé na vse to podaja slov. narodno politiško društvo „Gorica“ v Gorici visokemu c. k. ministerstvu zaupljivo prošnjo, naj bi v Gorici slovensko izobraževališče za učiteljice se slovansko vadnico vred ustanoviti blagovolilo. —

Civilna ženitev.

I.

Pod tem naslovom priobčuje „Soča“ v 8. št. članek, v katerem brezobzirno ra-

ali Vašega „Vestnika“, da ni niti slovensko niti hrovaško, ampak neka zmes, která mi malo dopade. Novice so tedaj po pravici to čobodro v dveh številkah (ako se še dobro spominjam). leta 1873 rešetale.

Pa ker sem ravno Novice omenil, pridem per associationem idearum na sostavek v omenjenem „Vestniku“ štev. 12. leta 1873, z napisom: „Da ali ka?“ Spisal ga je neki K. Lajh. Začenja se tako le: „V 22. listu letošnjih Novic spodtika se nešče na veziku ka, kateri se je v novejši dobi za dosedanji da zamenjavati začel v onih stavkih, ki so na lice odvisni ali od glagolov sentiendi et deklarandi, ali od samostalnikov in prilogov tega istega pomena.“ Se vé da naš „Glas“, ki je izvirni sostavek „Kakavcem“ prvi prinesel in kterega so Novice posnele, kolikor jim ga je bilo treba, je premajhen in prepohleven, kakor da bi ga „Vestnik“ imenoval. *Leo non capit muscas!* (Konec prih.)

Listek.

„Zora“ in „Vestnik“.

Nekdaj so naši Slovenci pisatelji vedel gorenško narečje pestovali, ker so skoraj sami Gorenci slovenske knjige spisovali in na svetlo dajali. To je šlo skoraj do leta 1848. Uže Metelko je potegaval se tudi za dolensko narečje, ter je v svoji novi abecedi še imel, kterega Gorenci ne poznajo. To je uže več let sem sploh sprejeto, in gorenščina ni več edino-vladajoča. Od rečenega leta 1848 naprej se je naša slovenščina še precej olikala, debelih germanizmov očistila, in z mnogimi dobrimi besedami in reki okinčala in obogatila. Naši slovenski listi: Novice, Zgodnja, Danica, Besednik, Vertec itd. in tudi knjige, ktere izdajate družba sv. Mohora, pa Slovenska Matica, imajo dokaj čedno in blagoglasno slovenščino, která ni gorenščina, ni dolensščina, ni notrajuščina, ampak od vseh nekaj. Prepri zastran iga, imu, ega, emu itd.

zodeva svoje sovražstvo do katoliške cerkve. Ta članek se da naj bolje karakterizovati z besedami sv. Petra: „Ti pa kakor nespa- metna živina preključajajo, kar ne razumijo; in v svoji spačenosti bodo poginili, ter pre- jeli plačilo krivice itd. (II. Petr. 2, 12, 13.). „Soča“ ne skuša dokazati, kar trdi, ker to ni njen namen in ker dobro ve, da se ne da dokazati, kar ni resnično. Sočin na- men je duhovstvo — cerkev — obrekovati in črniti; nekteri ji slepo verujejo in tako doseže „Soča“ svoj namen.

„Soča“ očita duhovstvu, „da uže mno- go sto let namerava, in izmed njega hre- penijo škofi, posebno papeži v Rimu, da bi na se potegnili kolikor je mogoče posvet- nih rečij: bogastva, časti, kneževskih na- slovov in celo posvetne oblasti, kar je vse scper sv. evangelij.“

Temu nasproti trdimo mi resnico, da duhovstvo ni iskalo, kolikor mogoče po- svetnih reči, marveč, da so že rimski ce- sarji, kakor hitro so kristjani postali, du- hovstvo v veliki časti imeli in spoštovanje do duhovstva dejansko skazovali, ter mu posebne pravice, bogastvo in celo posvetno oblast naklonjevali. Prostor nam ne dopu- šča, obširno popisati, kako je že Konstan- tin veliki, prvi kristjanski cesar, duhovstvo visoko častil in mu dobrote, bogastvo, po- sebne pravice in celo posvetno oblast na- klonil. Naše bralce zavrtnemo na cerkvene- ga zgodovinarja Euzebija († 340), kateri omenjene reči natanko popisuje v zgodovini in v životopisu Konstantina velikega. Du- hovstvu naklonjene posebne pravice in o- blast so zapisane tudi v zakoniku Teo- dozija.

Ko so se bile poznej med Germani na cerkveni podlagi ustanovile države, niso kralji samo spoznavali in poterjevali pra- vic, ktere je bila cerkev pod Rimljani za- dobila, ampak so cerkvi in cerkvenim ose- bam še novih pravic podelevali, kar je tudi prijateljska zveza med cerkvijo in državo zahtevala. Kralji so namreč škofom pose- stva darovali, škofi so bili po tem prišteti vazalom, so enake pravice z njimi vživali, in so kneževske naslove zadobili. Škofje so imeli celo predstvo pred grofi, in knezi, in sicer ne samo zato, ker so bili učeni, iz- obraženi, ampak tudi zaradi tega, ker je bilo takrat splošno prepričanje, da ima cer- kev prednost pred državo in da duhovnom -vazalom tiče prednost pred svetnimi. Ali je resnično, kar trdimo? Naj pregleda So- čin zgodovinar (!) in njeni bralci *Baluz*, *capitularia regum Francor.*; *Phillips*, *deut- sche Geschichte*, *Kirchenrecht* Bd. III. itd.

Nevedne podučiti je dobro delo usmi- ljenja. Naši škofje in sveti Oče papež so nevedni, ker ne vedo, da so bogastvo, čast itd. soper sv. evangelij. Dobro vemo, da Sočin prvak pridno prebira sv. pismo, po- sebno kadar ga nadleguje al kadar mu kri v glavo sili, da zadobi tolažbo in zdravilo, al bi ne hotel blagovoljno našim škofom in varuhu resnice, svetemu Očetu, nazna- niti, v katerem evangeliji so omenjene reči prepovedane. Pa le hitro, ker so nekteri gospodje že stari, da se bodo mogli pred smrtjo poboljšati.

„Soča“ trdi nadalje, „da so začeli v srednjem veku cesarji in kralji hudo temu (hrepenenju po posvetni oblasti) nasproto-

vati in nastali so krvavi boji mej njimi in papeži.“

Med papeži in cesarji so res v sred- njem veku krvavi boji nastali in sicer zato, ker so papeži nasprotovali hrepenenju ce- sarjev po oblasti, ktera jim ni tikala. Ne- kteri cesarji so namreč skušali cerkev dr- žavi podvreči, niso pripoznavali cerkvenih pravic in tudi ne pravic narodov. Papeži so stanovitno branili ne samo cerkvenih pravic, ampak so zagovarjali tudi pravice narodov, ktere so cesarji prezirali.

Tak cesar je bil Henrik IV. (l. 1056 -1106). Ko je bil še mlad, živel je bolj po živinsko, ko po človeško; ko je bil od- rasel, bil je sužen svoji poželjivosti, tako da je zraven zakonske žene še druge imel, možem žene in starišem hčere odpeljal, kakor pričuje *Bruno* hist. belli Saxon. Hot- ljiivi trinog ni samo pravice nekterih zani- čeval, ampak skušal je tudi hrabri narod Saksonov uničiti. Cerkevne službe je nev- rednim prodajal in grabil cerkveno premo- ženje. Henrik je nasprotoval papež Gre- gorij VII. in se neprestrašeno boril za cer- kvne in narodov pravice.

Nemški knezi so Henrika zavoljo hu- dobij in krivic l. 1077 odstavili. (Voigt, *Hildebrand als Papst Gregor VII.*; *Gfrö- rer*, *Gregor VII.*; *Hefele*, *Concil. Gesch.* Bd. V.; *Hergenröther*, *kathol. Kirche und christl. Staat.*)

Cesarji iz preimenitne hiše Hohenstau- fov so nameravali ustanoviti vesoljno samo- vlast (monarhijo), kateri bi imeli podložni biti vsi narodi. Friderik I. (l. 1152-1190) je zahteval oblast, kakoršno so imeli nek- danji paganski vladarji, zaradi tega je uka- zal po Bolonjskih pravniki (Bulgarus, Mar- tin Gozja, Jakob in Hugo de porta Raven.) na Ronkaljski planjavi l. 1158 pravice pro- glasiti, katerih ni imel in ktere bi imele ne samo cerkvene ampak tudi državljanske pravice uničiti. „Postave“, pravi učeni nem- ški pravnik Savigny, „ktere so bile na Ron- kaljski planjavi proglašene, so bile pretveza, da je cesar dobil nepristojno oblast“. Fri- derik se je ravnal po izreku starih rimljan- skih pravnikov: kar cesar odloči, to je postavno.

Zopet je bil papež Aleksander III., kateri je hrepenenju Friderika po nepristojni oblasti nasprotoval in branil pravice cerkve in državljanov, za kar bi mu morali tudi liberalci hvaležni biti in ga hvaliti. (Hefe- le, *Concil. G.* Bd. V.; Voigt, *Gesch. des lomb. Bundes.*)

Da so „papeži narodom vzeli pravico, škofe imenovati“, kakor „Soča“ svojim bral- cem „farba“, ni res. Ako niso narodi imeli pravice, škofe imenovati, jim je niso mogli papeži tudi ne vzeti.

Da niso pa narodi teh pravic imeli, da se lahko dokazati iz sv. pisma in iz naj starejših spričeval cerkvenih očakov in pisateljev.

Ustanovitelj katoliške cerkve J. Kri- stus je izvolil in postal aposteljne, kakor je bil on od Očeta poslan. (Jan. 20, 21). Sv. apostelj Pačel je oznanoval evangelij v Cipru, Aziji, Macedoniji in Ahaji, je usta- novljal cerkve in jim predstavljal škofe, kakor lahko vsakdo bere v dejanjih apostelj- nov. Ravno tako je sv. Peter in ravno tako so drugi aposteljni škofe imenovali,

kakor priča cerkveni očač sv. Klement, u- čenec sv. Petra (Ep. I. ad Corinth. c. 42).

Nektere škofe so rimski papeži že v prvih časih imenovali, tako je n. pr. papež Eleuterij (l. 177-192) sv. Ireneja škofa Lionskega na Francoskem postavil in ravno tako je škofe za Angležko imenoval. Na- vadno so pa v prvih. časih škofe imenovali metropolit in drugi škofi tiste dežele; tako sta bila n. pr. imenovana sv. Epifanij in sv. Bazilij v četrtem stoletji. Pri teh vo- litvah je bilo tudi ljudstvo pričujoče, ne da bi volilo, ampak, da je pričevalo, da je to, ktere ga so mislili voliti, v resnici naj bolj v- reden in naj bolj sposoben.

Ako je ljudstvo koga želelo, so škofi pravičnim željam ustregli, al nikakor niso dovolili, da bi si ljudstvo samo pastirja zvolilo. Škofi imajo pravico, ljudstvu pa- stirje dajati, piše sv. Bazilij verim v Ni- kopoli, ljudstvo pa ima dolžnost jih sprejeti. Imenitna cerkev Kartagenska v Afriki je nekaj časa raji brez pastirja ostala, kakor da bi bilo ljudstvo škofa volilo. Sedmi ob- čni cerkveni zbor (l. 787) je neveljavne izrekel volitve škofov, ktere bi občine same izvršile, ker imajo škofe samo škofi voliti. (Binterim, *Denkwürdigkeiten d. k. Kirche* I. 1) Iz tega, kar smo na kratkem navedli, je razvidno, da niso imeli narodi pravice, škofe voliti, ako pa niso imeli te pravice, jim je niso mogli papeži vzeti. Vsak mora, mislimo, spoznati da je to resnično.

„Kaj tiče cerkvi in kaj državi, nij bilo jasno srednjemu veku. Prva je rada in pogostoma segala v delokrog in pravice države, prilastila si je n. pr. postavu — dajanja v ženitvah“, tako „Soča“. Mi pa pravimo, da je bilo srednjemu veku dovolj jasno, kaj tiče cerkvi in kaj državi, ker takrat ni bila taka zmešnjava pojmov, ka- kor je zdaj — ko sveti petrolej. Da je država rada in pogostoma segala v delo- krog in pravice cerkve, pričajo hudi boji, ki so nastali med papeži in cesarji zaradi investiture. Cerkev si ni prilastila še le v srednjem veku postavu — dajanja v ženit- vah, uže Kristus je o ženitvah pastave da- jal in sicer neodvisno od države (Mat. 19); ravno tako tudi sv. Pavl I. Kor. 7, 12).

Radi bi tiste „bistre glave poznali, ktere so uže v 16. stoletji cerkvene in dr- žavne zadeve pretresovati in ločevati zače- le.“ Ako „Soča“ Lutra misli, ji rečemo, da je zraven bistre glave tudi kaj družega imel. Gotovo bi naše bralce razžalili in naš list umazali, ako bi priobčili, kar je od ženitve govoril in pisal (Glej Luther's Ehe- recht — hist. polit. Bl. XI. 410-35.; Döl- linger, *Reformation* II. 427). Kaj takega more le list priobčiti, kateri se rad po blatū valja.

Ako hoče „Soča“ cerkev, ki svoj po- sel že 19 stoletij dobro pozna in zvesto zvr- šuje, učiti, kaj da je njena dolžnost, — je to gotovo ne le velika predrznost, ampak tudi nesramnost.

Kar zadene konečno postavu, o katerih „Soča“ govori, jim ne bo samo cerkev, in duhovstvo pokorno, kakor so bili prvi ver- niki in sam gospod in oznanitelj kristjan- ske vere, ampak bo tudi ljudstvo vselej, kakor do sedaj, napeljevalo k temu, da bo prostovoljno in rado postavam pokorno, — ako so postavu pravične, to je če niso bo-

žjim postavam nasprotne. Ako bi bile te postave božji ustanovi, cerkvi, nasprotne, ako bi nameravale, pravice, ktere je cerkev od svojega ustanovitelja zadobila, uničiti, bi moralo duhovstvo z aposteljem reči: „Sodite, če je prav pred Bogom, vas bolj slušati, kakor Boga“ (Dejanja apost. 4, 19); duhovstvo bi bilo pripravljeno posnemati ne samo prve vernike, ampak tudi sedajno duhovstvo v Švici in na Pruskem!

Dopisi.

Iz gornje Ipavske doline, 3. marca.
— Preljuba doslednost, oj kje si doma? Tako mora dan danes človek v H mol peti, ko bere članke našega svobodomiselnega in svobodoljubnega lista goriškega „Soče“. — Nekdaj, dokler je bila voda v Soči še čista, se je zmeraj protestovalo in pisarilo, tabovalo in kaj vem še, kake vale smo delali po naših prvakih proti centralizmu; javno in privatno se je govorilo in delalo na to, da bi se tega kripijočega netopirja iznebili in odstranili. Ves slovenski svet je bil navdušen proti temu sovragu, in zdaj? — Oh, zdaj pa prvaki in prvačiči, pol in četrt liberalci se kar na vrat na nos temu centralizmu v naročje vržejo s tem, da odobrujejo postavo zarad prestrojenja dežele v velike županije in jo hvalijo na vso moč kot veliko korist za deželo. Pa gospodje in gospodiči, ki se toliko širokoustite in pridušujete, da ste rodo- in domoljubni, ki kričite, da vse, tudi življenje žrtvujete za narod, pojdite pogledat v bližnjo Istrijo, in tam se vam bodo oči odperle, koliko blagra za narod ima na sebi ta od vas toliko hvaljena prestrojba. Tam v občini, kjer je popred županoval kak rodoljubni župan, je zdaj morebiti še kak starašina lokalne županije, ki mora službovati kakemu italijanissimu, pa v naj več soseskah še tega nimajo, ker niso bili nazoči pri lokalni volitvi, ker so ali predaleč ali pa se iz kakega drugega vzroka niso mogli volitve udeležiti. Ako ste slepi za vse druge napake, ki bi utegnile iz teh velikih županij izvirati in kterih ne morete videti, ker imate motno vodo; tako bi bili morali saj prevideti, da si ohranite vašo veleslavno rodo- in domoljubnost neomadežvano. Jasno je in neovrgljiva resnica, da vladi bo lepše brzdati šest županov (in še ti bodo morebiti že sami pravi centralisti), kot pa zdaj ko jih je na istemu mestu dvajset. Nobene stvari nimamo v naši deželi več svobodne kot to, da smemo še po svojem umu in prepričanju voliti si starešine in župane, in da pri tem nima vlada še svoje veljavne praklike; ali še to pravico hočejo zdaj nam naši pomilovanja vredni, slepi primodušniki izdati; da potem ne bomo čisto nič več imeli, kar bi smeli svoje imenovati. Lepa hvala vam, svobodomiselni fantalini! lepo in dobro znaste vozit voz, na katerem prodajate po deželi vašo svobodoljubno in olikano kramo. Pri volitvah za državni zbor ste samo pol maske odgernili s svojega obraza, zdaj pa ste kar celo odtrgali, da vas vidimo v celi vaši nagosti; zdaj je jasno razvito, da vam nij nobena reč več sveta in da vse počnete, kar zamore vstreči vaši mavhi, bodisi po ti ali uni poti. Vse bi se bilo dalo verovati od vas; tega pa saj ne, da bo vaša puhla rodoljubnost tako

daleč zagazila v motno vodo, da bo proti naj manjši in vendar važni pravici, ki jo ima še ubogi in stiskani kmet v rokah, agitovala in jo strastnemu centralizmu izdala. Nikar ne mislite svobodnjaški petelinčki, da je te verstice pisal kak strastni župan, ki se boji zgubiti svoje županovanje, ali pa kak drugi enake baže; ne! to piše priprost kmet ki se še starešinstvu odteguje, ker nima časa zadostiti dolžnostim, ki te službe zahtevajo. — Z Bogom!

Radomir Belodvorski.

Ogled.

Avstrija. Nj. vel. cesar se je vrnil 27. pr. m. zjutraj z Ruskega na Dunaj; zadovoljnost se mu je brala neki na obrazu. Nekaj važnega se je gotovo dognalo med veselicami v Petrogradu. Kaj pa, to je še zmeraj vganjka. Govori se, da sta se naš in Rus dogovorila da bosta s Prusom in z Angleži vred vzdrževala sedanji stan reči („status quo“) v Evropi in pa vesoljni mir. To bi bilo vse lepo, ko nam bi le kdo pojasnil prikazen, kako se vse to vjema z napredovanjem očitne revolucije prav pred očmi omenjenih vladarjev in celo po prizadevanji njihovih ministrov, n. pr. Bismarka. Znabiti nam že bližnja prihodnost reši zastavico Franc-Jozefovega potovanja. Domu prišedši ni našel cesar po vsem ugodnega položaja. Cislajtanski ministri so si nekako navskriž z ustavoverno večino državnega zbora. Naj bolj napadajo zborniki in ustavaski časniki min. Depretis-a, in jih jezi to, da se vsi drugi ministri zanj potezajo ter da so vsi za vsacega in vsak za vse. Tudi min. Stremayr ni do ločnim ustavakom in liberalcem nič kaj po volji, ker se jim noče gledé konfessionalnih postav vdati. S časniškim kolekom se je vlada merodajnim strankam v zboru tudi še precej zamerila, tem bolj, ker je nekatere njihove zvonce noseče liste (n. pr. „N. fr. Presse“ i. dr.) zavoljo ojstarih napadov zlasti na bar. Depretis-a v prepo ved dejala. Razmero sedanjo med vlado in zbornično večino in pa med tistim občinstvom in časništvom, ktero večini v vsem pritruje, zaznamuje in izrazuje se z besedo „razdraženost.“ Da bi to razdraženost pregnali, imeli so preteklo nedeljo ministri pogovor z nekaterimi povabljeni izmed zborničnih prvakov. Pričakovalo se je veliko od tega pogovora, ali sedaj niso poslanci in dotični časniki nič kaj zadovoljni z vspehom te konferencije. Porazumeli so se ministri in poslanci res v nekaterih malenkostih, a v bistvenih rečeh — kakor so zborniki mislili — ne. Tako n. pr. nočejo ministri nič odjenjati gledé svojega predloga konf. postav; poslanci pa so pričakovali, da sprejme ministerstvo odsekov poojstreni načrt. Dogovorili pa so se v tem, da se drž. zbor nekaj časa pred Vel. nočjo, menda tje do sred meseca maja, odloži, zakaj okoli 20. aprila se imate sniti delegaciji. Potem so ministri zborničnim voditeljem pritrdili tudi v tem, da se ima vsaj 1. načrt konf. postav obravnati, predno se zbor odloži. Deželni zbori bi se imeli — vsled teh dogovorov — sniti 15. sept., drž. zbor pa 15. okt. Navskriž so si bili slednjič ministri in poslanci tudi zastran

tega, da so posl. hoteli obravnavati konf. postave pred proračunom, vlada pa hoče, da se mora proračun poprej rešiti, da po tlej lahko vsak hip poslancem poreče: Gospôda, zdaj lahko greste. Bili so pa pri omenjenem posvetu ministri (razen preds. Auersperga): Lasser, Stremayr, Glaser in Unger. — Posl. zbornica je poslednji čas marsikaj razpravila, pa nič tacega, da bi naše čitatelje posebno zanimalo. Pač pa je budgetni (proračunski) odsek nekaj sklenil, kar bo gotovo naše Tomince mikalo. Za končanje ceste po Bački dolini je dovoljenih 8000 gld., za cesto skoz Idrijsko dolino pa 2000 gld. Gledé prvega zneska je minister L. rekel, da bode ta denar ob enem tudi na korist primorskim revežem. — Debata o konf. postavah bo gotovo jako mikalna. Udeležijo se je — kolikor je do sedaj znano — prvaki izmed opozicije in bodo „proti“ njej govorili n. pr. Hohenwart, Greuter, Ölz, Herman, Karlson, Harant, Pražak, Bärenfeind, Smolka, knez Čartoriški, Vitežič i. dr. — Za načrt odsekov bode govorilo ednajst poslancev z leve strani, — med njimi tudi Razlag, kar pa ni verjetno. Kar se tiče tistih besedi, ki smo v zadnjem listu rekli, da jih je grof Hohenw. izustil zastran konf. postav, niso resnične; spačili so jih bili časnikarji. — Ne samo v drž. zboru, temuč tudi po deželah se vzdiguje katol.-konserv. stranka proti predlogom konf. postav. Uni dan je imelo med rugimi kat. pol. društvo v Gradeu občni zbor in se je postavilo proti tem črtežem, 1. t. m. pa je bil še veliko sijajniši zbor kat.-pol. društva kraljevine pemske v Pragi, kterega se je udeležilo mnogo više in imenitniše gospode našega cesarstva in veliko družih domačih in vnanjih možakov. Kreпки so bili govori sklepi zmerni in primerni. Gledé nameravanih postav zahteva resolucija te slavne skupščine, da naj bi se nič ne naredilo brez dogovora s cerkveno oblastjo. Tudi ljubljansko kat.-p. društvo je prav čvrsto resolucijo sklenilo. Ali — deželni, predsednika namestnik, kn. Metternich, je z velikimi plakati po uličnih oglih prepovedal nabiranje podpisov proti konf. postavam — ne, proti njih načrtom! (Ustavnost in svoboda!!)

Na Ogerskem je kriza še hujša, ko v Cislajtaniji. Tam so ministri komaj čakali cesarja, da bi se iznebili svojih butar; nihče ne mara minister biti, ker državni voz tako globoko v blatu tiči. Menda se spet sedanjemu min. predsedniku, Szlavy-u, naroči, da sestavi novo ministerstvo. Govori se, da prevzame finance baron Seunye. To bi bilo dobro znamenje. Rešeni pa ne bodo Ogri še dolgo svojih rev in težav.

Vnanje države. Na Španjska gleda te dni ves svet. Še nikoli niso bili Karlisti tako blizo izpolnjenja svojih nad, kakor zdaj. Sporočila, ki jih imamo se španjskega bojišča, niso sicer še prav jasna in skoz in skoz zanesljiva, pa toliko je gotovo, da je Moriones pobit. Hotel je s pomočjo brodovja rešiti mesto Bilbao (ktero šteje 20.000 stanovalcev) in ki ga Karlisti dalj časa oblegajo. (Bilbao je na severnem koncu Španije, v baskovskih pokrajinah). Napadati je začel Mor. Karliste 24. febr. pa njegov naskok je bil večkrat odbit. Bitvo

imenujejo poročila po kraji Monte Albando. Prejšnja poročila so govorila, da so zgubili republikanci 3000 mož, zdaj pa že trdijo Madridci, da ne znaša njih zguba več, ko 800 mož. Zmaga Karlistov je na vsak način ena najvažnejših dosedanjih. Streljati na Bilbao so bili začeli (Karlisti) 22. febr.; od tistega dne je Don Karlos v Barracaldou. Madridski vladarji so Moriones-a nekako odstavili, kajti 27. febr. se je postavil armadi (republ.) na čelo sam načelnik republike Serrano s Topete-om. Ministerstva predsednik v Madridu pa je Zabala. Razne sicer med seboj prepirajoče se stranke se zdaj ustijo, da pošljejo prostovoljce na pomoč republ. armadi, pa bržkone bodo jej pomagali samo z — besedami. Nekteri časniki so prinesli (po Karlistovskih sporočilih) novico, da je Bilbao že v oblasti Karlistov. Dasi se mora to dan na dan zgoditi, nočemo vendar te novice že danes kot gotovo podati, da se ne spečemo ž njo, kakor že enkrat poprej. Tako tudi čakajmo, da se potrdi vest, da so Karlisti prestopili reko Ebro ter da se bližajo Madridu. Gotovo je pa menda, da v kratkem bo Tolosa v Karlistovskih rokah (To mesto je proti vzhodu od Bilbao-a).

Na Francoskem je zmogel pri volitvah Ledru-Rollin (radikalec), in sicer v departementu Vaucluse; tako tudi republikanec Lepetit (pa v drugen volilnem kraju). Romanje Bonapartistov na Angleško k cesarjeviču Napoleonu 16. t. m. brani vlada, kolikor more.

Angleško. Kar smo uni pot povedali o vojski z Ašanti v Afriki, ni bilo resnično. Došlo je bilo lažljivo poročilo v London. Marveč gre Angležem prav slabo. Govori se celo, da so zamorci njih generalu Wolseley-u zaprli pot, da se ne more (po zgubljeni bitvi) več umakniti nazaj. Potrjena pa ni še poslednja novica.

Na Pruskem kujejo postave proti katol. duhovščini, ktere bi delale Neronu vso čast. Nezaslišano v postavodaji omikanih ljudstev je n. pr. ta-le določba: Duhovnik ali škof, ktereja je vlada odstavila zavoljo tega, ker ni hotel — (ker ni smel) — delati po tistih drž. postavah, ki so cerkvi in katoliški vesti nasproti, mora izgubiti državljanske pravice in pa (čujte!) mora domovino zapustiti in le začasno sme še stanovati v kateri nemških dežel, ki mu jo policija odkaže!! Da, vsaka sila prikipi le do vrhunca, pottle pa — (glej zgodovino!). Tisti skupni pastirski list pruskih škofov, ktereja smo v posl. listu le po govorici omenili, je kaj izvrstnega. Škofjo trdijo določno in krepko cerkvene pravice — dasi z zmernimi besedami. Ginljivo je, kako nekako slov jemlejo od svojih vernih, ker že naprej čutijo, da jih prej ali slej vse zadene osoda nadšk. Ledohovski-ga. Led. — mu so zdaj naznanili, da bo zapert eno leto.

Domače novice.

(Duhovske spremembe.) — Č. g. Janez Lukežič, duh. pomočnik v Komnu, gre za vikarja v Gabrije pri Mirnu; na njegovo mesto pride č. g. France Leban, dozdejni duh. pomočnik v Biljah.

(Kat. pol. društvo) bo imelo 12. t. m. občni zbor. Ob 10¹/₂ odpre predsednik društva z primernim ogovorom zborovanje, potem se volijo nakateri novi odborniki in slednjič pridejo na vrsto nove konfesijske postave, kaj se ima pričeti v tej zadevi.

(Beseda 1. marca v gor. čitalnici) se je izvršila dobro; dopadala je igra „eno uro doktor.“ Igralci in igralka so svojo nalogo popolnem spolnili.

Razne vesti.

— Ali je le slučaj? — Iz bližnje Goriške okolice poroča se nam sledeči žalostni dogodek: Živel je pred ne dolgim časom nek oženjeni v pregrešni zvezi z drugo vdovo. Ko njegova prava žena to zve, začne mu očitati nezvestobo; ali on taji, se zarotuje in slednjič proti ženi priseže: Bog mi je priča, da sem nedolžen, in najino edino hčerko naj zlomi Božja oblast, ako je res, česar me ti sumničiš. Pri teh besedah zgrudi se triletna deklica na tla, se zvija, peni, krči in čez 14 dni med strašnimi bolečinami umrje. Ali tudi očeta zadene Božja kazen, ker kmalo potem tudi on nevarno zboli; pri vsem prigovarjanji svoje žene in bližnjih sosedov ne da se spraviti z Bogom, ampak za nekoliko dni neskesan in nespokorjen nesrečno — umrje.

— Prostost. — Knež Metternich, namestnik deželnega predsednika na Kranjskem, je po „plakatih“ na ulicah prepovedal nabirati po Ljubljani podpisov na resolucijo, ktero je sklenilo katoliško društvo proti novim, a ne še sklenjenim konfesijskim postavam. Če se bo tako napredovalo ne bodo le kmalo vse poti zaprte katoličanom, ampak kmalo se bo jim prepovedovalo še prosto misliti.

— Konkurs za tri štipendije na kmetijski šoli je podaljšan do 14. t. m.; posestniki, ki imate fante za to, oglasite se!

— Denarje, ki so uredništvu došli za pregnano duhovščino v Švici, smo odposlali 1. marca opravištvu „Vaterland-a na Dunaji v znesku 65 gold. 30 kr. (48 gold. v papirji, 12 gold. v srebru in 1 cekin).

Ropi in umori. — „Slovenski Gospodar“ poroča, da Štajerska dežela že blizo med vsemi zvonec nosi-v hododelstvih; tako je nek Graški gospod oropal nekega kmeta na prosti cesti in sicer ob dveh popoldne. — Nekega dni-narja, ki si je prihranil okoli 6000 gold. (ker je skopo živel) so nekteri hudodelniki, misleči, da skupuh denar hrani v svoji revni bajti, tudi ubili, pa denarjev niso našli. Taka hudodelstva so res lep sad sedanjega liberalizma, ki pači ljudstvo in hujska proti duhovnom, ki uče Kristusovo vero, po kateri se mora pustiti vsakemu svoje,

— Iz Bleda na Gorenjskem se piše „Slov.“: Nedavno so se blizo „Petra“ kmečki fantje na zmrznjenem jezeru stekli, led se vdere pod njimi in šestero jih zgine pod led. Vendar je bila nagla pomoč blizo in tako so bili rešeni, mokri sicer, a tudi vroča jeza se jim je bila izkadila.

— Za nove zvonove na sv. Gori so darovali farmani v Opačjeselu še 3 gld. 70 kr.

Znanstveno polje.

Te dni je prišla na svetlo pri Socharji (Tarmon) v Gorici „cerkvena zgodovina Vascotti-ja“ (Institutiones historiae eccles. auctore R. P. Claro Vascotti) v tretjem natisu, popravljena in pomnožena po Janezu Hrast-u, doktorji bogoslovja in profesorji cerkvene zgodovine in cerkvenega prava v centralnem nadškofijskem semenišču v Gorici.

Bila je že druga izdava l. 1866 (prva po prof. dr. J. Hrast-u) zdatno popravljena in pomnožena, tako moramo reči, da je tretja izdava (druga po pr. Hr.) vsa predelana v primeri s prvo. — Kar je rečeno, je vse dokazano po naj veljavnejših virih. Kedor se hoče obširneše podučiti, kažejo mu pot povsod zaznamovani viri (Quellen), katerih zaznamovanje je stalo učenemu gospodu gotovo obilo truda in časa. Knjiga je pisana v lahko umevni pa gladki, bi rekel, klasični latinščini. Kar pa knjigi veliko prednost daja, je to, da je v njej cerkv. zgodovina izpeljapa do najnovejših časov do konec leta 1873.

Koliko vrednosti in veljave ima knjiga predelana po mons. in prof. dr. Hrastu, kaže to, da je bila koj že l. 1866 vpe-ljana kot podlaga predavanja cerkvene zgodovine na vseučilišču na Dunaji, in koj potem na bogoslovski fakultati v Olomucu, na bogosl. učiliščih v Ostrogonu (Gran), v Zagrebu, v Kraljevem gradu i. dr., in da je II. izdava l. 1866 v tisuč iztisih že lani vsa pošla.

Priporočati zamoremo knjigo ne le vsem duhovnom, ampak tudi svetnim učenjakom, ki hočejo z nepristranskim očesom brati cerkv. zgodovino.

Ponosni smo Goričani na moža, ki je v novič svetu pokazal, da tudi Goričani kaj zamorejo. Čudimo se le, da na bog. učilišču v Ljubljani (!) še vedno mlatijo Robitsch-evo knjigo. Menda vendar tam ne velja: Quid boni ex Nazareth?! —

Oznaničnik.

Dr. Ferdinand Rojic

brat tistega ki je v Gorici, zdravi od zdaj naprej na svojem domu v Dornbergu.

Obiskali smo novo gostilnico Brandt

(„Hotel Brandt“)

in se prepričali, da je lastnik z velikimi stroški napravil take prostore, ki so kinč Goriškega mesta. — Kuhinja prekosi, zdi se nam, vse druge goriških gostilnic, — spalnice so čedne prostorne in dobro uredjene, — postrežba vse hvale vredna; zatorej jo priporočamo vsem, ki dohajajo po opravkih v mesto.

Več posestnikov in gospodov z dežele.